

■ Ἐπὶ τῇ Μνήμῃ τοῦ Ὁσίου Ἰωάννου τοῦ Ρώσου

Ἐπίκαιροι Σχολιασμοί:

«Ζῶ καλά» ἢ «πορεύομαι πρὸς τὸν Πατέρα»;

† 27η Μαΐου

Οἱ ιστορίες τῶν λαῶν, στὶς γενικὲς γραμμὲς τους, εἶναι παράλληλες μὲ τὶς ἀτομικὲς ιστορίες τῶν ἀνθρώπων, ἂν καὶ δὲν ἀπουσιάζουν οἱ κοινωνικὲς ἀνισορροπίες, οἱ ἀδικίες, ὅπως καὶ οἱ ἀνατροπὲς τῶν ιστορικῶν δεδομένων, οἱ ὁποῖοι χαράζουν τὴν δική τους ἀντίρροπη μοναχικὴ πορεία.

Γενικά, ὅταν μιὰ κοινωνία, μὲ ὅλους τοὺς θεσμούς της, λειτουργῇ καλά, τότε καὶ τὰ μέλη της, μὲ τὰ μέτρα τοῦ κοινῶν ἀνθρώπου, *ζοῦν καλά*.

Αὐτὴ ἢ πολὺ συνηθισμένη ἔκφραση («ζῶ καλά»), δὲν ἔχει ἀπλὸ καὶ μονοσήμαντο περιεχόμενο, γι' αὐτὸ ἀξίζει νὰ τὴν μελετήσῃ κανεὶς.

Ἐμεῖς στὴν συνέχεια θὰ δοῦμε τὸ περιεχόμενό της μέσα ἀπὸ τὶς σκληρὲς συνθήκες τῆς ζωῆς ἐνὸς ἀγίου, τοῦ Ὁσίου Ἰωάννου τοῦ Ρώσου, ὁ ὁποῖος ἂν καὶ ἦταν ἄλλοεθνῆς, ἢ Πρόνοια τοῦ Θεοῦ τὸν κατέστησε «ἐνδοξη εἰκόνα» τοῦ λαοῦ τῆς Ὁρθόδοξης Ρωμοσύνης, κατὰ τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας.

Ἡ ζωὴ του εἰκόνιζε τὴν «πονεμένη Ρωμοσύνη».

Βασικὰ στοιχεῖα αὐτῆς τῆς εἰκόνας ἦταν τρία: **πρῶτον**, ὁ πειρασμὸς τῆς Δύσης, ποὺ ἀπειλοῦσε τὴν Ὁρθόδοξη Ἀνατολὴ μὲ αἰχμαλωσία πολιτιστικὴ, πολιτικὴ καὶ θεολογικὴ· **δεύτερον**, ὁ σκληρὸς Τοῦρκος δυνάστης μὲ τὴν θρησκεία τοῦ Μωάμεθ καί, **τρίτον**, στὸ μέσον αὐτῶν οἱ μεγάλοι θεολόγοι τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὀρθὴ πίστις καὶ

τὸ ἡσυχαστικὸ θεμέλιο τῶν ὀρθοδόξων δογμάτων, ποὺ διασωζόταν κατὰ τὴν Τουρκοκρατία μέσα στὶς Ἱερὲς Μονές.

* * *

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Ρῶσος εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς «μυστικοὺς» ἀνατροπεῖς τῶν ἱστορικῶν συνθηκῶν καὶ δεδομένων. Συγκαταλέγεται στὰ «ἀσθενῆ τοῦ κόσμου» καὶ «ἐξουθενημένα», ποὺ ἐπέλεξε ὁ Θεὸς γιὰ νὰ «καταισχύνῃ» τὰ «ἰσχυρά».

Τὸ συναξάριό του μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι γεννήθηκε σὲ ἓνα χωριὸ τῆς λεγομένης Μικρᾶς Ρωσίας (σημερινὴ Οὐκρανία), περὶ τὸ 1690, ἀπὸ γονεῖς εὐλαβεῖς καὶ ἐνάρετους. Ὄταν ἔφθασε σὲ νόμιμη ἡλικία στρατεύθηκε.

Τότε Τσάρος στὴν Ρωσία ἦταν ὁ Μέγας Πέτρος, ὁ ὁποῖος εἶχε βάλει σὲ ἐφαρμογὴ «ἓνα μεγαλόπνοο σχέδιο πολιτικῶν, οικονομικῶν, στρατιωτικῶν καὶ διοικητικῶν μεταρρυθμίσεων». Ἡ ζωὴ τοῦ Ὁσίου Ἰωάννη συμπίπτει μὲ αὐτὲς τὶς «δυτικόφιλες» μεταρρυθμίσεις ποὺ «ἄλλαξαν ριζικὰ τὴν δομὴ τοῦ ρωσικοῦ κράτους καὶ δημιούργησαν τὶς προϋποθέσεις τόσο γιὰ τὴν αὔξηση τῆς ἰσχύος τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας ὅσο καὶ γιὰ τὴν μελλοντικὴ ἐδαφικὴ ἐπέκταση τῆς Ρωσίας». Ὑλοποιώντας τὸ ἐπεκτατικὸ σχέδιό του ὁ Μ. Πέτρος πέτυχε νίκη ἐναντίον τῶν Σουηδῶν καὶ ἐπικυριάρχησε στὴν Πολωνία. Ὁ πόλεμος ὅμως ποὺ ἄνοιξε μὲ τοὺς Τούρκους (1710-1711) εἶχε γι' αὐτὸν «οἰκτρὴ ἀποτυχία». «...εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ταπεινωτικὴ ἦττα τῶν ρωσικῶν δυνάμεων», ποὺ «ἔθεσε τέρμα στὰ ἐπεκτατικὰ σχέδια τῆς Ρωσίας» (Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τ. ΙΑ', σελ. 52).

Σ' αὐτὸν τὸν ἀποτυχημένο πόλεμο ἔλαβε μέρος ὁ νεαρὸς Ἰωάννης καὶ ἀπὸ τότε ἄλλαξαν τὰ δεδομένα τῆς ζωῆς του. Συνελήφθη αἰχμάλωτος ἀπὸ τοὺς Τατάρους, οἱ ὁποῖοι, κατὰ τὴν «ἐπαγγελματικὴ» συνήθειά τους, τὸν πούλησαν σὲ ἓναν Ὀθωμανὸ ἀξιωματικὸ Ἱππάρχο, ποὺ καταγόταν ἀπὸ τὸ Προκόπι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὸ ὁποῖο βρίσκεται κοντὰ στὴν Καισάρεια τῆς Καππαδοκίας.

Οἱ Τάταροι ἦταν ἓνα ἔθνος «ποὺ δημιουργήθηκε τὸν 13ο αἰῶνα ἀπὸ προσμείξεις τῶν Μογγόλων μὲ τουρκογενῆ φύλα ποὺ ἤδη κατοικοῦσαν τὴν Ποντικὴ Στέπα. Οἱ Τάταροι τῆς Κριμαίας ἦταν ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος τῶν Σλάβων: Ἐπέδραμαν συνεχῶς στὶς περιοχὲς τους γιὰ νὰ ἀρπάξουν σκλάβους μεταξὺ τῶν ἀνυπεράσπιστων χωρικῶν, τοὺς ὁποῖους πωλοῦσαν στὰ σκλαβοπάζαρα τῶν Ὀθωμανῶν» (Ἀλ. Μασσαβέτα, Τρίτη Ρώμη, σελ. 94-95).

* * *

Οί λαξευμένοι στους βράχους υπόγειοι χώροι, που χρησιμοποιούνταν ως στάβλοι και αποθήκες του Τούρκου Άξιωματικού και δυνάστη του Άγιου Ίωάννη.

Αυτότους τους χώρους επέλεξε ως κατοικία του και προσευχητήριό του, ο Όσιος, ακόμη και μετά τις παραχωρήσεις ανέσεων εκ μέρους των «άφεντικῶν» του.

‘Ο Όσιος Ίωάννης ἦταν ἓνα ἀπὸ τὰ θύματα τῆς ἐπαγγελματικῆς τακτικῆς τῶν Τατάρων, ἀλλὰ ἦταν καὶ λάφυρο τῆς Πρόνοιας τοῦ Θεοῦ. **Α**ὐτὸ τὸ σημειώνουμε μὲ τὸ ἀκόλουθο σκεπτικό.

Λίγα χρόνια πρὶν γεννηθῆ ὁ Όσιος Ίωάννης, στὴν πατρίδα του (τὴν Μικρὰ Ρωσία - Οὐκρανία) ἄρχισε μιὰ ἀναδιοργάνωση καὶ ἀνάπτυξη τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸν Μητροπολίτη Κιέβου Πέτρο Μογίλα, ὁ ὁποῖος «**ε**ἰσήγαγε λειτουργικὴν τινα μεταρρυθμῖσιν καὶ εἰργάσθη διὰ τὴν θεολογικὴν κατάρτισιν τοῦ Κλήρου, εἰσαγαγὼν ἐν τῇ σχολῇ τοῦ Κιέβου τὴν λατινικὴν γλῶσσαν καὶ τὴν σχολαστικὴν μέθοδον ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, οὕτω δὲ ἤρξαντο ἀσκούμεναι λατινικαὶ ἐπιδράσεις ἐπὶ τῆς ρωσικῆς θεολογικῆς σκέψεως, μειουμένης ἀντιστοίχως τῆς ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου ἑλληνορθοδόξου πατερικῆς ἐπιδράσεως» (ΘΗΕ, τόμ. 8ος, στὴλ. 1240).

Οὐ μέτοχοι αὐτῆς τῆς παιδείας ἦταν κατόπιν ἡ δεξαμενὴ, ἀπὸ τὴν ὁποία ὁ Μ. Πέτρος ἀντλοῦσε τὰ στελέχη ποὺ ἐπιθυμοῦσε γιὰ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας. «**Ο** μεταρρυθμιστῆς τσάρου ἤθελε νὰ ἐπανδρώσει τὴν ρωσικὴ ἱεραρχία μὲ ἐπισκόπους κατηρτισμένους στὶς ἀνθρωπιστικὲς σπουδές. **‘Η** Οὐκρανία ἦταν, μετὰ τὴν ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση τοῦ Πέτρου Μογίλα, ἡ μόνη περιοχὴ τῆς αὐτοκρατορίας ποὺ παρείχε ἀνάλογη παιδεία» (Ἀλ. Μασσαβέτα, Τρίτη Ρώμη, σελ. 162-163).

* * *

‘Η Πρόνοια τοῦ Θεοῦ πῆρε τὸν εὐλαβῆ νέο Ίωάννη ἀπὸ τὸν τόπο του, ποὺ στὶς μέρες του εἶχε δεχθῆ ἰσχυρὲς λατινικὲς ἐπιδράσεις καὶ τὸν ἔφερε στὸν τόπο ποὺ *περνοῦσε τὸν κανόνα του* ὁ λαὸς τῶν Ὁρθοδόξων Ρωμαίων, καταδυναστευόμενος ἀπὸ τοὺς ἀλλόθρησκους ὀθωμανοὺς Τούρκους, ὁ ὁποῖος, μὲ ἀπομειωμένο τὸν δυτικὸ

πειρασμό, στηριζόταν στην Πίστη και τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, πού παρέλαβε ἀπὸ τοὺς Πατέρες του. Αὐτὸς ὁ τόπος, τὸ Προκόπι Καππαδοκίας, ἔγινε τὸ ἀσκητήριο τοῦ Ἰωάννη καὶ ὁ ἴδιος ἔγινε παρηγοριὰ καὶ ἐνίσχυση τῶν ὑπόδουλων Ὁρθοδόξων.

Ἄν ἐπέκυψε σὲ ὑποσχέσεις καὶ ἀπειλὲς νὰ ἀλλαξοπιστήση. «Στὸν ἀφέντη του καὶ σὲ ὅσους τὸν παρακινούσαν νὰ ἀρνηθεῖ τὴν πίστη του, ἀποκρινόταν μὲ σθεναρὴ γνώμη, ὅτι προτιμοῦσε νὰ πεθάνει, παρὰ νὰ πέσει σὲ τέτοια φοβερὴ ἀμαρτία. Στὸν ἀγᾶ εἶπε: “Ἐάν μὲ ἀφήσεις ἐλεύθερο στὴν πίστη μου, θὰ εἶμαι πολὺ πρόθυμος στὶς διαταγές σου. Ἄν μὲ βιάσεις νὰ ἀλλαξοπιστήσω, γνῶριζε ὅτι σοῦ παραδίδω τὴν κεφαλὴ μου, παρὰ τὴν πίστη μου. Χριστιανὸς γεννήθηκα καὶ Χριστιανὸς θὰ ἀποθάνω”» (www.synaxarion.gr).

Ἡ σκληρότητα τῶν ἀνθρώπων τὸν κατέστησε δοῦλο στὸ σῶμα, ἀλλὰ τὴν πίστη τῆς ψυχῆς του δὲν τὴν διαπραγματευόταν. Ἄν ἐσκυβε τὸ κεφάλι σὲ πλανεμένη θεολογία. Τὸν ἔβαλαν νὰ κοιμᾶται στὸν σταῦλο καὶ νὰ περιποιῆται τὰ ζῶα. «Κάθε νύχτα ὁ σταῦλος γέμιζε ἀπὸ τὶς προσευχὲς τοῦ Ἁγίου καὶ ἡ κακοσμία γινόταν ὀσμὴ εὐωδίας πνευματικῆς» (www.synaxarion.gr).

«Ἐκτὸς τῆς προσευχῆς καὶ τῆς νηστείας, πού ἔκανε ὡς ἄλλος Ἰώβ, πήγαινε τὴ νύχτα καὶ ἔκανε ὄρθιος ἀγρυπνίες στὸ νάρθηκα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἡ ὁποία ἦταν κτισμένη μέσα σὲ ἓνα βράχο καὶ βρισκόταν κοντὰ στὸν οἶκο τοῦ Τούρκου κυρίου του. Ἐκεῖ πήγαινε κρυφὰ τὴ νύχτα, κοινωνοῦσε δὲ κάθε Σάββατο τὰ Ἄχραντα Μυστήρια» (www.synaxarion.gr).

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα φλόγιζε τὴν ψυχὴ του μὲ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐπιδροῦσε δίχως λόγια στὸ περιβάλλον του· ἔκανε καὶ τὸν ἀφέντη του νὰ εἶναι ἡμερος ἀπέναντί του. Τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ζωῆς του ἦταν: Στέρεη πίστη, πού τὸν ἔκαμνε ἄκαμπτο στὶς ἀπειλὲς καὶ τὶς ὑποσχέσεις νὰ ἀλλαξοπιστήση, ἀλλὰ ταυτόχρονα ἦταν πράος καὶ ταπεινός, μὲ ἀγάπη ἀνιδιοτελεῖ. Τέτοια ἀγάπη πού ἔστειλε μὲ τὴν προσευχὴ του, ἀπὸ τὸ Προκόπι στὴν Μέκκα, ἓνα πιάτο ἀχνιστὸ πιλάφι, πού ἀγαποῦσε ὁ ἀφέντης του, ὁ ὁποῖος πήγε γιὰ εὐχαριστήριο προσκύνημα στὴν Μέκκα, γιὰ τὸν πλοῦτο πού ἔφερε στὸ σπίτι του ἡ εὐλογία τοῦ Ἁγίου.

Ὁ Ὅσιος Ἰωάννης στὸν σταῦλο τοῦ ἀφέντη του «ζοῦσε καλά»; Μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς, ὅτι κάποιος «ζῆ καλά», ὅταν ταλαιπωρῆται τὸ σῶμά του; Προφανῶς, ὄχι, ἂν ἡ ψυχὴ του δὲν εἶναι ἐλεύθερη, πυρπολημένη ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μὲ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ.

Μετὰ τὴν πιστοποίηση τοῦ θαύματος τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἀχριστοῦ πιλαφιοῦ στὴν Μέκκα, «ὄλοι θεωροῦσαν πλέον τὸν Ἰωάννη ὡς ἄνθρωπο δίκαιο καὶ ἀγαπητὸ στὸν Θεό, τὸν ἐβλεπαν δὲ μὲ φόβο καὶ σεβασμό, καὶ δὲν τολμοῦσε κανεὶς νὰ τὸν ἐνοχλήσῃ. Ὁ κύριός του καὶ ἡ σύζυγός του τὸν περιποιοῦνταν περισσότερο καὶ τὸν παρακαλοῦσαν πάλι νὰ φύγει ἀπὸ τὸν σταῦλο καὶ νὰ κατοικήσῃ σὲ ἓνα οἶκημα, τὸ ὁποῖο ἦταν κοντὰ στὸν σταῦλο, ὅμως ἐκεῖνος δὲν ἤθελε νὰ ἀλλάξῃ κατοικία. Περνοῦσε, λοιπόν, τὸν βίο του μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, ὡς ἀσκητῆς, ἐργαζόμενος ὅπως πρὶν στὴν περιποίηση τῶν ζώων καὶ κάνοντας μὲ προθυμία τὰ θελήματα τοῦ ἀγαῶ» (www.synaxarion.gr).

Μὲ αὐτὴν τὴν ἄρνηση κάθε ἄνεσης, μὲ ἐλεύθερη ψυχὴ, αἰχμαλωτισμένη ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, διακονώντας ταπεινὰ τὸν ἀλλόθρησκο ἀφέντη, ἔφυγε ἀπὸ τὸν αὐτὸν τὸν βίο μὲ τὸ ἐφόδιο τῆς θείας Μεταλήψεως.

* * *

Στὴν ζωὴ τοῦ Ὁσίου Ἰωάννη, τὸν ὁποῖο ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ πῆρε ἀπὸ τὸν ὀρθόδοξο τόπο του, πού ἐπηρεαζόταν ἀπὸ λατινικὲς ἐπιδράσεις καὶ τὸν ἔφερε στὸ Προκόπι συμπάσχοντα μὲ τοὺς Ὀρθόδοξους Ρωμηούς, δυναστευόμενους ἀπὸ τοὺς ἀλλόθρησκους Τούρκους, τὸ σαρκικὸ περίβλημα τῆς στατικῆς ἔκφρασης «ζῶ καλὰ» θραύεται καὶ ἀποκαλύπτεται ἡ παραδειγματικὴ, σταυρικὴ καὶ ἔνδοξη πορεία τοῦ Ὁσίου Ἰωάννη ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, διὰ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν οὐράνιο Πατέρα.

(*) Ἐφημ. «Ἐκκλησιαστικὴ Παρέμβαση» Ναυπάκτου, ἀριθμ. 298 / Μάιος 2021, σελ 1-3. Τοῦ Πρωτοπρεσβύτερου Θωμᾶ Βαμβίνη. • Ἐπιμέλ. ἡμετ.

+

*Τῷ δὲ ἐν Τριάδι Παναγίῳ Θεῷ,
τῷ ἐνδοξαζομένῳ ἐν τοῖς Ἁγίοις Αὐτοῦ,
προσκύνησις καὶ εὐχαριστία,
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν!*